

ငါသည် ရှေး၌ တရားဆုံးဖြတ်သော အမတ်ကြီးသည်ဖြစ်ပြီ။ ငါသည် များစွာကုန်သော တရားတို့ကို ဆုံးဖြတ်အပ်ကုန်ပြီ။ သင်တို့၏ အလုံးစုံသော ငြင်းခုံခြင်းကို ကောင်းစွာငြိမ်းစေအံ့။ ——” (၅၅၀။ တ-၂၆၄။ ညောင်ကန်။) ပဲ့မှုအင်္ဂလိက်/ The jackal hearing them (the two otters), said, declaring his own strength: -- “I’ve **arbitrated** many a case and done it peacefully: Let your contention, honoured sirs, be settled fair by me.” (The Jataka: Vol. III & IV: Book VII: p-206)

- သိုင်ကိုအလိုအသီကိုပေါဋ္ဌိက သွေခံသွေတော်မုတ်ဂလာန်အိုသိုရ။ (၅၅၀။ ၈-၄၄၅။ ၃-၆၉၃။ အစွေခံ။)

(၅) ‘ကျွါ်ပြီ’ရောင်၊ ‘ကျွါ်တိ’ ဟံ့သေင်။

သိုကိုအဆံင်ပြကိုဟ်ကွပ် အ္ဗာလိက်မန်ပိုတူဏအ်တအ် မဗျူခွံဒိုင်တအ်ဂ်လေဝ် ဗွဲမဂ္ဂိုင်လိက်ဗုဒ္ဓဘာသာ လိက်ကျပ်လိက်ဝေင်တအ်ဂ် ဝိန်မူလလိက်မန်တြေံတအ်ဂ် နွံတကိုလေဝ် ဗွဲမဂ္ဂိုင်မ္မုတ်ပဲ့သွရိတ်သွတာတအ်တုဲ ဟိုတ်ဂ္တဲဝါတ်ကေတ်ဝါတ် ဟံ့ပလ္လိလျှဟ်ဂ္တဲအိုတ်ဂ်ဒ်တုဲ လေဝဲလေဝဲနိဿဲကွဲကေတ်ဒိုင် နူကိုလိက်ဗွာအိုတ်ရ။ ဟိုတ်သတ်ဂ်ရ ဒမုက်ဩဇာလိက်ဗွာ အောန်ကိုဂ္ဂိုင် ဂလိုဋိုက်ဗျာပ်လုပ်စိုပ်ကျင်ဒိုင် ပဲ့ပြကိုဟ်ကွပ်မန်တူဏအ်ရ။ ပဲ့မက္ကဲစွောအ်နင်နူဘာသာဗွာ အ္ဗာလိက်ဗွာမက္ကဲဂ် ယဝ်ရဆိုက်ဗွာစီကွဲဒိုင် ပဲ့လိက်ပတ်မန်ဗွဲမလောန်မူး လိက်မက္ကဲတအ်ဂ် ဝေံဟံ့ဒးဩဇာဒမုက်လိက်ပတ်ဗွာရ။ အ္ဗာလိက်ဗွာမက္ကဲဂ် ယဝ်ရဟံ့ဆိုက်ဗွာစီ ပဲ့လိက်ပတ်မန်ကွေံကွေံမူး လိက်မက္ကဲတအ်ဂ် အောန်ကိုဂ္ဂိုင် ဒးဒမုက်ဩဇာလိက်ဗွာအိုတ်ရ။ ဒမုက်ဩဇာဘာသာဗွာ မအုပ်ဂလိုဋိုက်ကျင်ဒိုင် ပဲ့လိက်မန်ပို (ဝါ) ကျွါ်လေဝ်ဘာသာဗွာ မလုပ်ပြက်နထွေန်စပ် သတိုကျွါ်ခြပ်ဒိုင် ပဲ့လိက်ပတ်မန်ပိုခေတ်တူဏအ်ဂ် ပိုဗွဲဒးမ္မိုင် စိုတ်သွဟ်ဒ်လညာတ်မွဲတုဲ ကြက်ပိုဒးဒူးတးသွူးရူးအာရောင်။

ပဲ့ကာလပထမအဝဲ ကာလအဲကတ်ဒိုင် လိက်ဂတိုဇွေံဂစိုတ်စိုတ် လောန်ကျင်ဗွတ်ပိစှောသွာံတေံဂ် ပဲ့လိက်ဗွာမန် အ္ဗာလိက်ကွာန်ကအ်ဗိန်တအ် မခွံဗဒ်တက်တြးပိတ်လဝ်ဂ် အဲသမ္မိဒးဒိုင်မ္မုတ်သ် “ကျွါ်တိ ဗတပိုတ်” မူးဂ်ရ။ ဗွဲအဓိပ္ပါယ်ဘာသာဗွာ ‘မြေခွေး’ ဂ် ကွဲကေတ်နုဗွာတုဲ ဗွဲတအ်လေဝ်ဟိုဗျူတ်ဒိုင် ‘ကျွါ်တိ’ ကိုရောင်ဂ် လျှဟ်အဲချပ်ဝံသတိရ။ ‘ကျွါ်တိ’ ဝံဂ် ဝိန်ဒ်ဝေါဟာရမန်ကိုလေဝ် ဟိုတ်နူ ကွဲကေတ်လဝ်ခွဲ နူဘာသာဗွာဂ်ရ ဟံ့ဗွူးနူဒမုက်ဩဇာလိက်ဗွာရောင် အဲမိက်ဝံဟိုရ။

ပဲ့အဘိဓါန်မန်အင်္ဂလိက်အ္ဗာဟာလီဒေဂ်ကိုလေဝ် ဗွဲထွေးလဝ်ဝေါဟာရ ‘ကျွါ်တိ’ နွံကို၊ ဗွဲကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် a fox ဗတ်ဗွာမူး ‘မြေခွေး’ ရ။ ပဲ့အဘိဓါန်အ္ဗာဟာလီဒေဂ် ဝေါဟာရ ‘ကျွါ်ပြီ’ ဂ် ဗွဲကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် a wild dog, a wolf ရ။ ‘ကျွါ်ကိုင်’ ဂ် ဗွဲကိုလဝ်အဓိပ္ပါယ် a jackal ရ။ ဆဂး ကျွါ်ကိုင်ဗျင်နရက်တေံဂ် ဗွဲဘာသာဗွာ ‘ငရဲခွေးကြီး’၊ ဗွဲဘာသာအင်္ဂလိက် “a hell hound” မဒ်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကျွါ်တိ’ ဝံ အ္ဗာဟာလီဒေဂ်နင်လဝ် နူလိက်ပတ်မန်တြေံတအ်ဂ် ဟံ့သေင်ရောင် အဲညာတ်စေံစိုတ်ရ။ ဗွဲဝံနင်လဝ်နူကိုအရောင်မန်အပြေံ မဟိုဂးဒိုင်အကြာအရပ် အကြာဗျင်ကွာန်

မတန်နိုင်ရ။ ဝေါဟာရ ‘ကျွတ်’ ၏ အဓိပ္ပာယ်မှာ ကျွတ်လုပ် နှုတ်လုပ်တဲ့အတိုင်းပင်ဖြစ်ရောင် အဲဒါ လှေကားတစ်ခု။ ဗတ်ဘာသာမှာ ‘မြေခွေး’၊ ဗတ်ဘာသာအင်္ဂလိပ်က a fox မှေးတဲ့ ဗတ်ဘာသာမန်ပို ဗွဲစွတ်ညးတမ္ဘာကော်ခ ‘ကျွတ်ဂြိုဟ်’ ရောင်။ “ကျွတ်ဂြိုဟ်၊ ကျွတ်ကွာန်၊ ကျွတ်ချင်” သာဝံကို၊ “စာင်ဂြိုဟ်၊ စာင်ကွာန်၊ စာင်ချင်” သာဝံကို၊ “အရက်ဂြိုဟ်၊ အရက်ချင်” သာဝံကို မန်ပိုဟိုဂးကော်ခမံင်ရ။ ပွမကော်ခဗွဲသဘာဝသက်ကော်ခ နှိအခိုက်မန်ပိုရ။ ပွဲသုတ်ဇာတ်မသုန်ကွဲမသုန်စော်ဂှ် ဒွဲညးစကာလဝ် ဝေါဟာရ ‘ကျွတ်ဂြိုဟ်’ နွဲဗွဲမဂြိုဟ်ရ။ ဆဗ္ဗတ်(၃)ဒွဲ အဲပွဲတဲထွေးကိုဗွဲသုတ်ဝံရ။

- ဗောဓိသတ်နှိကို ဇကုတမာကောန်ကိုက်ဟောင်၊ တို့ဗွိုင်ကော်ကွဲဂမိုင်တဲ နိုင်တဲအပွဲဂြိုဟ်ရ။ ပွဲကာလဂှ် ကျွတ်ဂြိုဟ်ဗွဲ ခိုင်ဂေတ်ကျင်အာ ညာတ်ပွဲဂှ်တဲ “အဲဂိုင်ကော်ကွဲဂမိုင်ဝံတဲ အဲရပ်စ ကွဲတံင်ညီ” ခိုင်ချပ်။ (၅၅၀။ ၆-၁၂၈။ ၁-၃၆၇။ အစွဲဝံ။) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် ကြွက်အမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေယူ၍ ကြီးခြင်းကိုစွဲ၍ ဝက်ငယ်ပမာဏရှိသော ကိုယ်ရှိသည်ဖြစ်၍ အရာမက များစွာကုန်သော ကြွက်တို့ဖြင့်ခြံရံလျက် တော၌နေ၏။ ထိုအခါ တရသောမြေ ခွေးသည် ထိုမှဤမှ လှည့်လည်သည်ရှိသော် ထိုကြွက်အပေါင်းကိုမြင်၍ “ကြွက်အပေါင်းတို့ ကို လှည့်စား၍ စားအံ့” ဟုကြံ၍ ---။ (၅၅၀။ ၁-၅၄၆/၅၄၇။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူ အင်္ဂလိပ်/ The Bodhisatta was born a rat, perfect in wisdom, and as big as a young boar. He had his dwelling in the forest and many hundreds of other rats owned his way. Now there was a roving **jackal** who espied this troop of rats and fell to scheming how to beguile and eat them. (The Jataka: Vol. I & II: Book I: p-281/282)
- ဗောဓိသတ်ပို နှိဒေဝတံဆုကြောင်၊ ပွဲကာလဂှ် ချွတ်မဲ့ချန်ဒိုင် ပွဲကွာင်ကြောင်ဂှ်တဲ စတသတ် ကြောင်ဂှ်ရ။ ပွဲကာလဂှ် ကျွတ်ဂြိုဟ်ဗွဲ ကျွတ်စိပ်သွပ်ဆုကြောင်ဂှ်တဲ မှတ်တိုန်လတူဆုကြောင်ဂှ်တဲ ညာတ်ချွတ်စသတ်ကြောင်လျှော်ဂှ်တဲ “နဂလာန်ဟံ့နှိစွတ် အဲဟိုထိုင်သးချွတ်တဲ ကိုခိုင်ပတုံဖျေ သတ်ကြောင်လျှော်ဂှ် အဲဝံရောင်” ဂးတဲ ---။ (၅၅၀။ ၆-၂၉၄။ ၃-၁၀၇။ အစွဲဝံ။) (သတ်ကြောင်လျှော် = သတ်ကြောင်ချွတ်ဟ်) ပွဲမူဗွာ/ ဘုရားလောင်းသည် မထင်ရှားသော သပြေတောအုပ်၌ ရုက္ခစိုင်းနတ်ဖြစ်၏။ ထိုတောအုပ်၌ တရသောကျီးသည် သပြေခက်၌ နားလျက် သပြေသီးမှည့်တို့ကိုစား၏။ ထိုအခါ တရသောမြေခွေးသည် လာလတ်၍ အ ထက်သို့ကြည့်လတ်သော် ကျီးကိုမြင်၍ “ငါသည် ထိုကျီးအား မဟုတ်မမှန်သော ကျေးဇူးစ ကားကို ဆိုရသော် သပြေသီးတို့ကို စားရအံ့” ဟု(ကြံ၏။) (၅၅၀။ ၃-၅၆၃။ ညောင် ကန်။) ပွဲမူအင်္ဂလိပ်/ The Bodhisatta became a tree-sprite in a certain rose-apple grove. A Crow perched upon a branch of his tree, and began to eat the fruit. Then came a **Jackal**, and looked up and spied the Crow. Thought he, “If I flatter this creature, perhaps I shall get some of the fruit to eat!” (The Jataka: Vol. I & II: Book III: p-299)
- ကျွတ်ဂြိုဟ်ဗွဲဂှ် တွယ်နဂှဲသို့အဟာဂှ် တိတ်အာနုဗြဲဇကုဂှ်တဲ ရှောင်အာပွဲတဲဗွဲညးဗွဲဂှ် ညးပရောင် လင်ဖျုန်စါစွတ် ညှတ်တုတ်မွဲကလောအံ ဒကောတ်မွဲ ကျွတ်ဂြိုဟ်ညာတ်တဲ “နွဲကိုတုဟာ ဟံ့မွဲ

ကိုတူဟာ” ဂးတဲ့ ကျူဖြူပိဝါတဲ့ ရံင်ဂုတ်ဒိုဟ်ပန်ကွင် ဟုံညာတ်တဲ့ ခုတ်တူဟ် သိုယျန် စွတ်ဂုံ သိုယျန်ဒကောတ် ဂိုင်ကေတ်ဏာတဲ့ လုပ်စွဲလပ်ပွဲခြုံဇကုဂုံတဲ့ “ကွာတူဟုံကတ်ညိ အဲစရ” ချပ်တဲ့ ဗစာရဏာသိုပွဲဝေင်သီလတဲ့ ကျူဂုံသိုက်ဒိုင်ရ။ (၅၅၀။ ၆-၃၁၆။ ၃-၁၇၈။ အစော့။) ပွဲမူဗွာ/ မြေခွေးသည်လည်း နေရာအရပ်မှထွက်၍ အစာရှာလတ်သော် တယောက်သောလယ်စောင့်၏ကုဋ်၌ တံစို့ဖြင့်သီအပ်သော အမဲတံစို့နှစ်ခု၊ ဖွတ်ကင်တခု၊ နို့ခမ်းအိုးတခုကိုမြင်၍ ထိုဝတ္ထုတို့၏အရှင်သည် ရှိသလောဟု သုံးကြိမ်အသံပြု၍ အရှင်ကိုမမြင်၍ နို့ခမ်းအိုး၌ဖွဲသောကြိုးကို လည်၌သွင်း၍ အမဲတံစို့နှစ်ခု ဖွတ်ကင်ကို နှုတ်သီးဖြင့် ကိုက်လျက် ဆောင်ခဲ့၍ မိမိနေရာချ၌သာလျှင်ထား၍ “အချိန်၌ စားအံ့” ဟု မိမိသီလကို ဆင်ခြင်လျက် ဝပ်၏။ (၅၅၀။ ၃-၆၄၈။ ညောင်ကန်။) ပွဲမူအေင်လိက်/ The **Jackal** too sallied forth in quest of food and found in the hut of a field-watcher two spits, a lizard and a pot of milk-curd. And after thrice crying aloud, “To whom do these belong?” and not finding an owner, he put on his neck the rope for lifting the pot, and grasping the spits and the lizard with his teeth, he brought and laid them in his own lair, thinking, “In due season I will devour them,” and so lay down, reflecting how virtuous he had been. (The Jataka: Vol. III & IV: Book IV: p-35/36)

တင်သန္တီ။ ‘ကျူဂုံ’ ဗတ်ဗွာ ‘မြေခွေး’ ဂုံ ပွဲမူအေင်လိက်ဂုံ ဂးလပ် a jackal ရောင်။ a jackal ဂုံ ပွဲ “ရှေ့ဆောင်အဘိခါန်”(ဦးလွင်ဦး)ဂုံ ကိုလပ်အဓိပ္ပါယ် ‘ခွေးအ’ ရောင်။ လညာတ်အဲ တုန် ဝေါဟာရ ‘ကျူဂုံ’ ဂုံရောင် မဒ်အဓိပ္ပါယ်ဗတ်ဗွာ ‘ခွေးအ’၊ ဗတ်အေင်လိက် “a jackal” မဒ်ရောင်။ ‘ကျူဂုံ’ ဗတ်ဗွာ ‘မြေခွေး’ ဂုံ ဗတ်အေင်လိက်မူး “a fox” မဒ်ရောင်။

(ည) ‘မခွဲကျာ’ ကေုခံ ‘ကရေဝဲ’

အဲမိက်ဂုံစွဟ်ထွေးပျးဏာ ဝေါဟာရမန်တြေံမွဲ ‘ကရေဝဲ’ မစကာတ်ပွဲခေတ်ကာလကျပ်ဇော်အစော့ဂုံရ။ ဝေါဟာရအေင်လိက် ‘a ball’ ဝုံဂုံ ပွဲဘာသာဗွာခေတ်တူဏအ် ညးတအ်စီစလပ် ဝေါဟာအေင်လိက်ကဝက်တဲ့ ညးတအ်ကော်ခ ‘ဘောလုံး’ အိုတ်ရ။ အဓိပ္ပါယ်ဗွာ ‘ဘောလုံး’၊ အဓိပ္ပါယ်အေင်လိက် ‘a ball’ ဂုံ ပွဲဘာသာပိုမန် ဝေါဟာရဟုံမွဲသူးဟာ? ဝေါဟာရမန်ပိုတြေံ ဗွဲမဂြိုင်ဗြိုင်တို့ ခွိုင်အိုတ်ရ။ ပွဲဝေါဟာလိက်ပတ်မန်ပိုတြေံတအ်ဂုံ ဟိုတ်ပိုဟုံဂုံသွလပ်သုတေသန လဲလဲလေးလေးဂုံရ ပိုဟုံတီဝေါဟာရမန်ပိုဗုဒ္ဓံ ညးတမ္ဘာတအ်စကာကျင်လပ်ဂုံ စိုန်နွံတ်ကိုလေပ် ပိုဟုံတီမွဲသတ်တဲ့ ပိုဒးခွဲဗဒ်ပွဲဂုံဝေါဟာရတို့ရ။ “ဗော်ဒင်ကာလိက်ပတ်ယေန်သွင်မန် (ကွာန်ကအ်ဗိန်)” ဂုံ ညးတအ်ခွဲဗဒ်လပ် ဝေါဟာရတို့မွဲ ‘မခွဲကျာ’ မူးဝုံဂုံ ညးဂမ္တိုင်ခေတ်တူဏအ် ရပ်စပ်စကာတ်ခွိုင် ဗွဲဗွတ်မဂြိုင်ကိုရ။

ပွဲအဘိခါန်အွာဟာလီဒေဂုံလေပ် ဝေါဟာရ ‘ကရေဝဲ’ ဝုံဂုံ ညးကိုလပ်အဓိပ္ပါယ်(၃)သ် n. a ball, a top; a windlass or capstan မဒ်ရ။ ပယိုဂ်ဥဒါဟိုရ်(၂)မွဲသွင်ဝုံ ဩဝ်ရံင်စိုစွတ်တအိုတ်ညိ။